

PM Rotel I (Dnr KS 2025/140)

Betänkandet - Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)

Remiss från Justitiedepartementet
Remisstid den 1 april 2025

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Anders Österberg

Sammanfattning av ärendet

Regeringskansliet gav i september 2023 en särskild utredare i uppdrag att bland annat lämna förslag på skärpta krav för svenskt medborgarskap avseende hemvisttid, hederligt levnadssätt samt krav på egenförsörjning och ytterligare kunskaper i det svenska samhället och svensk kultur.

Utredningen, som antagit namnet *Utredningen om skärpta krav för att förvärva svenskt medborgarskap*, har överlämnat betänkandet *Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)*.

De förslag som förväntas ha störst påverkan på kommunal verksamhet är:

- Den hemvisttid i Sverige som krävs för att förvärva svenskt medborgarskap ska förlängas
- Skärpt krav på skötsamhet och levnadssätt
- Krav på förmåga att försörja sig
- Höjda ansökningsavgifter

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juni 2026.

Justitiedepartementet har remitterat betänkandet till bland annat Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret ser en risk för att förslagen försvårar integrationen och att skärpta krav i förlängningen kan leda till utmaningar med arbetskraftsbrist. Försvårade krav för medborgarskap ökar inte incitamenten för integration, utan riskerar snarare att bidra till utanförskap. Stadsledningskontoret anser även att kraven om skötsamt och hederligt levnadssätt har brister då de är vagt formulerade vilket riskerar att öppna upp för godtyckliga bedömningar. Stadsledningskontoret framhåller att föreslagna kostnader för medborgarskapsprovet medför en risk för att vissa målgrupper kan hindras från att göra om provet.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Utredningen lyfter fram att det faktum att personer som lever i Sverige är svenska medborgare i sig är av betydelse för främjandet av integrationen och uppnåendet av integrationspolitikens mål. Trots det föreslås en rad skärpta krav som kan verka i rakt motsatt riktning. Utanförskap riskerar därigenom förstärkas. Stockholms stad avvisar därför dessa förslag.

Stadsledningskontoret pekar på att de direkta effekterna för landets kommuner inte blir så stor men att den långsiktiga konsekvensen för framtida kompetensförsörjning riskerar bli desto större.

Det är rimligt att den som döms för grova brott kan hindras från att bli medborgare, men den vagt formulerade idén om skötsamhet och hederligt levnadssätt som grund för medborgarskap riskerar antingen leda till att människor i utsatta situationer straffas dubbelt eller att tillämpningen blir rent godtycklig.

Utredningens direktiv är i allt väsentligt en beställning från Sverigedemokraterna med utgångspunkt i deras ambition att göra det svårare för människor från andra länder att etablera sig i Sverige, som exempelvis förslag på skärpt krav på egenförsörjning och ytterligare kunskaper i det svenska samhället och svensk kultur. Och begreppen skötsamhet och hederligt levnadssätt är i grunden bara en omskrivning av vandelsbegreppet som kritiserats hårt. Även Stockholms stad instämmer i denna kritik.

Slutligen framhåller stadsledningskontoret att ökade kostnader för medborgarskapsansökningar innebär en risk att sökanden kan tvingas avstå. Extra tydligt blir det när nu barns möjlighet att bli medborgare ska bero på deras ekonomiska förmåga. Redan år 1899 skaldade Verner von Heidenstam i Medborgarsång att ”det är skam, det är fläck på Sveriges banér, att medborgarrätt heter pengar”. Det gäller än idag.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholm den 19 mars 2025

Anders Österberg

Bilaga

Remiss - Betänkandet - Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1),
dnr KS 2025/140-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation av borgarråden Christofer Fjellner och Andrea Hedin (båda M) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Att delvis godkänna förslag till beslut
2. Att därutöver anföras:

Moderaterna ser positivt på att regeringen skärper kraven för svenskt medborgarskap. Vi delar inte vänsterstyrets kritik mot förslaget och beklagar att Stockholms stads finansborgarråd inte ser behovet av att uppvärdera det svenska medborgarskapet.

Kommunstyrelsen

Reservation av Christofer Fjellner, Jonas Nilsson, Johan Paccamonti och Sophia Granswed Baat (alla M) som är likalydande med Moderaternas reservation i borgarrådsberedningen.

Reservation av Gabriel Kroon (SD) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Kommunstyrelsen avslår borgarrådsberedningens förslag till beslut
2. Därutöver anföras följande:

Den okontrollerade massinvandringen och de obegränsade medborgarskapen som utdelas likt en leksak med happy meal på Mcdonalds är vår tids ödesfråga. Sverigedemokraterna i Stockholm stad välkomnar betänkandet och förespråkar att Stockholm stad ställer sig bakom förslagen i sin helhet.

Vi vill även särskilt peka på följande delar i betänkandet.

Angående förslag på skärpta krav på hemvist och levnadssätt för förvärv av medborgarskap

Stockholms stad är positiv till förslaget om att förlänga hemvisttiden till åtta år för att säkerställa att den som blir svensk medborgare har en etablerad anknytning till Sverige. En längre hemvisttid möjliggör en bättre bedömning av individens anpassning och integration i det svenska samhället. Stockholms stad anser därav att det är ett rimligt krav som stärker samhörigheten mellan medborgare och land.

Stockholms stad stödjer också förslaget att skärpa kravet på hederligt levnadssätt, vilket innebär längre karenstider vid brottslighet. En person som begår brott under sin tid som icke-medborgare bör inte ges möjlighet att erhålla svenskt medborgarskap, då detta undergräver rättsstaten och tilliten i samhället.

Angående förslag på krav på egen försörjning för förvärv av medborgarskap

Stockholms stad ser positivt på införandet av ett försörjningskrav som innebär att den som ansöker om svenskt medborgarskap ska ha en stabil inkomst av arbete eller näringsverksamhet. Kommunerna belastas i dag av höga kostnader, och ett försörjningskrav minskar risken för att medborgarskapet blir en väg till välfärdsförmåner snarare än en bekräftelse på integration.

Angående förslag på skärpta krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för förvärv av medborgarskap

Stockholms stad stödjer att kravet på kunskaper i svenska och samhällskunskap skärps genom medborgarskapsprov. Detta för att svenskt medborgarskap ska bygga på en tydlig nationell identitet och förståelse för samhällets lagar och värderingar. Stockholms stad ser också att bristande språkkunskaper är en stor integrationsutmaning på lokal nivå, särskilt inom skolan och arbetsmarknaden.

Angående bedömningen av konsekvenser för kommuner

Kommunerna har idag ett stort ansvar för ekonomiskt bistånd, arbetsmarknadsinsatser och vuxenutbildning för nyanlända. Stockholms stad vill betona vikten av att staten fullt ut kompenserar kommunerna för eventuella ökade kostnader i övergångsperioden när dessa skärpta krav införs. Vidare framförs att försörjningskravet för förvärv av medborgarskap bör kombineras med en översyn av rätten till kommunalt försörjningsstöd för icke-medborgare.

Angående förslag kring avskaffande av anmälningsförfarandet och förlust av medborgarskap

Stockholms stad stödjer utredningens förslag om att avskaffa anmälningsförfarandet, vilket innebär att vissa grupper (bland annat unga vuxna) inte längre automatiskt kan bli medborgare utan att uppfylla samtliga krav. Detta är ett viktigt steg för att förhindra att svenskt medborgarskap blir något som delas ut utan tillräckliga motkrav. Stockholms stad anser också att det ska vara möjligt att återkalla medborgarskap för personer som har beviljats det på falska grunder eller genom vilseledande uppgifter.

Ersättaryttrande av Nike Örbrink (KD) enligt följande.

Det svenska medborgarskapet behöver värderas högre än vad det gjort de senaste decennierna. Att bli svensk medborgare handlar inte enbart om rätten att rösta eller rätten till ett pass. Det handlar om att bli del av det samhälle som under århundraden byggts upp av våra svenska förfäder. Om ett löfte att delta i bygget av Sverige för alla framtida svenskar, såväl infödda som nyblivna medborgare. Det förutsätter

naturligtvis en förståelse för vårt lands historia, samhällsstruktur, språk och framförallt våra värderingar. Likaså förutsätter det en respekt för våra lagar och vår samhällsordning.

Vi motsätter oss å det skarpaste styrets skrivningar om att skärpta krav för medborgarskap bidrar till utanförskap och segregation, gör det svårare att etablera sig och minskar incitamentet att bli medborgare. Det utanförskap som finns i samhället är ett symptom av en tidigare ohållbar migrationspolitik, inte på något vis orsakad av föreslagna krav för medborgarskap. Den kravlöshet från samhället som tillåtit råda har bidragit till cementeringen av utsattheten för nyanlända, inte minst här i Stockholm.

Det är djupt anmärkningsvärt att kravställning ses i motsatsförhållande till incitament. Tvärtom kommer kraven göra medborgarskapet mer värdefullt och därmed stärka incitamenten att både respektera vårt samhälle, dess lagar och inse värdet i de insatser som erbjuds nyanlända under etableringstiden. För den som har ambitionen att bli svensk medborgare kommer detta underlätta etableringen.

Avslutningsvis noterar vi att staden lyfter att skärpta krav kommer leda till arbetskraftsbrist. Medborgarskapet är inte ett arbetsmarknadspolitiskt verktyg och ska aldrig bli det.

Ärendet

Regeringskansliet gav i september 2023 en särskild utredare i uppdrag att bland annat lämna förslag på skärpta krav för svenskt medborgarskap avseende hemvisttid och hederligt levnadssätt samt krav på egenförsörjning och ytterligare kunskaper i det svenska samhället och svensk kultur. Uppdraget innebar även att ta ställning till om det bör införas krav på medborgarskapssamtal, avläggande av lojalitetsförklaring eller liknande ceremoniella inslag som ska utgöra slutpunkt i processen att förvärva medborgarskap samt om förfarandet för prövning av barns befrielse av medborgarskap bör ändras. I juni 2024 utvidgades uppdraget till att även innefatta att analysera och föreslå hur anmälningsförfarandet kan utmönstras, hur kraven för förvärv av medborgarskap för vuxna personer som är födda i Sverige och sedan födelsen är statslösa kan skärpas samt att ta ställning till om, och i så fall hur, möjligheten att beviljas dispens från naturalisationsvillkoren vid särskilda skäl bör skärpas. I uppdraget ingick även att analysera och ta ställning till om den svenska regleringen av förlust av medborgarskap behöver ändras för att överensstämma med unionsrätten.

Nedan följer en sammanfattning av de förslag som presenteras i *Betänkandet - Skärpta krav för att förvärva svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)* och som förväntas ha störst påverkan på kommunal verksamhet. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juni 2026.

Den hemvisttid i Sverige som krävs för att förvärva svenskt medborgarskap ska förlängas

I utredningen föreslås att det ska krävas längre hemvisttid i Sverige för att förvärva svenskt medborgarskap, med åtta års hemvisttid i Sverige som utgångspunkt. För vissa grupper föreslås dock en kortare hemvisttid, exempelvis barn, nordiska medborgare, den som är gift eller sambo med en svensk medborgare, tidigare svenska medborgare, statslösa personer samt den som är att bedöma som flykting enligt utlänningslagen. För barn som är statslösa sedan födelsen och födda i Sverige bedömer utredningen att det även i fortsättningen inte bör krävas någon viss hemvisttid i Sverige för att förvärva svenskt medborgarskap.

Kravet på skötsamhet och levnadssätt för att förvärva svenskt medborgarskap ska skärpas

I utredningen föreslås att kravet på levnadssätt för att förvärva svenskt medborgarskap skärps så att det ska krävas ett skötsamt och hederligt levnadssätt för att kunna förvärva svenskt medborgarskap. Den karenstid som ska ha förflutit innan en sökande som har gjort sig skyldig till brott kan tas upp till svensk medborgare ska enligt utredningens förslag förlängas. Även brott som har begåtts utanför Sveriges gränser ska beaktas. Kravet på frånvaro av brottslighet skärps på så sätt att en sökande diskvalificeras från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap om denne är skäligen misstänkt för eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i två år eller mer. Kravet skärps även avseende de fall

då den sökande gör sig skyldig till upprepad brottslighet. Det föreslås även att en person som är 18–20 år samt statslös sedan födelsen och född i Sverige ska diskvalificeras från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap efter anmälan om han eller hon har dömts för ett brott mot nationell säkerhet eller har dömts till frihetsberövande påföljd i fem år eller längre.

Ytterligare och utökade delområden i medborgarskapsprovet i samhällskunskap

I utredningen föreslås att det sedan tidigare föreslagna medborgarskapsprovet i samhällskunskap ska utökas med delområdet Mediernas roll som informationsspridare, opinionsbildare och granskare av samhällets maktstrukturer. Det föreslås även att det ska tydliggöras att kunskaper i mänskliga rättigheter även omfattar barnets rättigheter enligt Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

Krav på att ha förmåga att försörja sig

I utredningen föreslås att det ska införas ett krav på att den som ansöker om svenskt medborgarskap har förmåga att försörja sig, med undantag för om den sökande är ett barn. Kravet innebär att den som ansöker om svenskt medborgarskap ska ha en varaktig inkomst av lön eller näringsverksamhet som efter skatt som lägst ska uppgå till förbehållsbeloppet vid utmätning av lön enligt utsökningsbalken. Det krävs även att den som ansöker om svenskt medborgarskap inte har mottagit försörjningsstöd de senaste tre åren före ansökan under en period som sammanlagt överstiger sex månader. Kravet gäller inte sökande som studerar inom gymnasieskolan eller på en sammanhållen yrkesutbildning eller utbildning på heltid vid ett svenskt universitet eller högskola som leder till en examen på grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå, yrkeshögskoleexamen eller en kvalificerad yrkeshögskoleexamen samt om den sökande inte under de senaste tre åren före ansökan har mottagit försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen under en period som sammanlagt överstiger sex månader. Undantag görs även för den som uppbär inkomstgrundad ålderspension, garantipension eller äldre försörjningsstöd. Undantag från kravet kan även göras om det finns särskilda skäl.

Barns förvärv av svenskt medborgarskap efter ansökan ska regleras särskilt

Utredningen föreslår att det ska införas en särskild bestämmelse för barns förvärv av svenskt medborgarskap efter ansökan. Som villkor för barn att förvärva svenskt medborgarskap ska det krävas viss hemvist i Sverige, permanent uppehållstillstånd och styrkt identitet. Har barnet fyllt 15 år krävs att barnet har ett skötsamt och hederligt levnadssätt i och utanför Sverige för att förvärva svenskt medborgarskap. Det innebär att om barnet har dömts för brottslighet, eller misskött sig på annat sätt, behöver viss tid ha förflutit innan barnet kan förvärva svenskt medborgarskap. För barn som har fyllt 15 år föreslås det som utgångspunkt krävas en längre hemvist i Sverige för förvärv av svenskt medborgarskap. Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap ska gälla den som har fyllt 16 år. För barn som inte kan styrka sin

identitet uppställs krav på att barnet har gjort identiteten sannolik och har haft hemvist i Sverige under en längre tid för att kunna undantas kravet på styrkt identitet.

Det ska inte längre vara ett naturalisationsvillkor att en sökande ska ha fyllt 18 år

Utredningen föreslår att åldersvillkoret ska utgå som naturalisationsvillkor. I stället ska det föreskrivas att en person ska ha fyllt 18 år, för att definiera den personkrets som kan förvärva svenskt medborgarskap enligt den bestämmelse som ska gälla för vuxna personer.

Undantaget från kraven för att förvärva medborgarskap efter ansökan vid särskilda skäl är ändamålsenligt

Utredningen bedömer att bestämmelsen om dispens från naturalisationsvillkoren vid särskilda skäl är ändamålsenlig och av den anledningen inte bör skärpas.

Medborgarskapsceremonier och andra ceremoniella inslag

Utredningen bedömer att det inte bör krävas obligatoriskt deltagande vid medborgarskapsceremoni eller annat ceremoniellt inslag för den som förvärvar svenskt medborgarskap. Utredningen bedömer att obligatoriskt deltagande i medborgarskapsceremonier eller dylikt skulle medföra betydande ökning av kostnader för själva ceremonierna. Ceremonierna medför även en omfattande administration. Utredningen bedömer att ett obligatoriskt deltagande i en medborgarskapsceremoni eller dylikt riskerar att uppfattas som en plikt i stället för ett högtidligt firande av ett förvärvat medborgarskap. Det föreligger således en risk att obligatorisk närvaro vid medborgarskapsceremonier leder till en motsatt effekt än den önskade. Utredningen bedömer att medborgarskapsceremonierna inte bör innehålla avläggande av lojalitetsförklaring, trohetslöfte, medborgarskapssamtal eller något annat liknande ceremoniellt inslag. De nuvarande kommunala medborgarskapsceremonierna som anordnas årligen bedöms som ändamålsenliga och bör behållas.

Höjda ansökningsavgifter

För att finansiera prövningen av de nya kraven föreslår utredningen att avgiften för ansökningsärenden enligt 11 § medborgarskapslagen ska höjas från 1 500 kronor till 2 900 kronor. Vidare föreslår utredningen att det ska införas en avgift om 475 kronor för ansökningsärenden som avser barn.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 6 februari 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret kan, i likhet med utredningens konsekvensanalys, konstatera att förslagen i utredningen har liten eller marginell direkt påverkan på kommunens verksamheter. Stadsledningskontoret vill dock understryka risken för att utredningens förslag försvårar integrationen för den enskilde samt att skärpta krav i förlängningen också kan leda till utmaningar med arbetskraftsbrist för staden som arbetsgivare och på arbetsmarknaden i stort.

Utredningen lyfter fram att det faktum att personer som lever i Sverige är svenska medborgare i sig är av betydelse för främjandet av integrationen och uppnåendet av integrationspolitikens mål. De skärpta kraven kan verka i motsatt riktning. Stadsledningskontoret instämmer i utredningens slutsats att kraven medför en risk att integrationen försvåras för de individer som inte klarar kraven och inte kvalificerar sig för svenskt medborgarskap. Bland dessa kan känslor av utanförskap uppstå eller förstärkas. Försvårade krav för medborgarskap ökar inte incitamenten för integration, utan riskerar snarare att bidra till utanförskap om en växande grupp människor befinner sig i landet under lång tid utan medborgarskapets grundläggande rättigheter.

Om kraven sammantaget leder till en minskad invandring kan utredningens förslag även få konsekvenser för framtida kompetensförsörjning. Staden som arbetsgivare och arbetsmarknaden i stort kommer framgent ha behov av arbetskraft i flera branscher. Det kan, som utredningen också betonar, finnas en risk att försörjningskravet för att få svenskt medborgarskap också kan medföra att kvalificerad arbetskraft kanaliseras till mindre kvalificerade arbeten i syfte att få svenskt medborgarskap. Detta skulle i sig på sikt kunna påverka vissa företags och branschers kompetensförsörjning negativt.

Stadsledningskontoret anser även att utredningens förslag med krav om skötsamt och hederligt levnadssätt har brister. Kraven är vagt formulerade vilket riskerar att öppna upp för godtycke om hur sökande kan uppnå medborgarskap. Det kan också upplevas misstänkliggörande mot personer med migrantbakgrund.

En del av utredningens förslag är tillägg till och följd av en tidigare utredning om krav på språkkunskaper och kunskap om svenska samhället. Stadsledningskontoret instämmer i att kunskaper i svenska språket och grundläggande samhällskunskap är en viktig förutsättning för möjligheten att få arbete och i övrigt integreras i det svenska samhället. Stockholms stad arbetar därför för att vägen till arbete och kunskaper i svenska ska vara så kort som möjligt.

Stadsledningskontoret vill även framhålla att föreslagna kostnader för medborgarskapsprovet medför en risk för att vissa målgrupper, till följd av kostnaden, kan hindras från att göra om provet.

Stadsledningskontoret föreslår att remissen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i detta tjänsteutlåtande.